

NOKIANKAUPUNKI

HENKILÖKUNNAN TOIMINTA HAASTAVISSA KASVATUSTILANTEISSA

SISÄLLYSLUETTELO

1 TOIMINTAYMPÄRISTÖJEN JÄRJESTÄMINEN

2 TOIMINTATAVAT

3 AGGRESSIIVISESTI/RAJATTOMASTI KÄYTTÄYTYVÄN LAPSEN KIINNIPITÄMINEN

3.1 YHTEISTYÖ LAPSEN JA HUOLTAJIEN KANSSA

3.2 KIRJAAMINEN

4 KASVATTAJAN ITSETUNTEMUS JA TUNTEIDEN HALLINTA

5 SEURAAMUSKÄYTÄNTEET AIKUISEN EPÄAMMATILLISESTA TOIMINNASTA

Liitteet

LAPSEN KOHTELUA OHJAAVAT LAIT JA SOPIMUKSET

Liite 1

ILMOITUS LAPSEN KIINNI PITÄMISESTÄ

Liite 2

LAPSEN KEHITYSKAUDET JA AGGRESSION PORTAAT

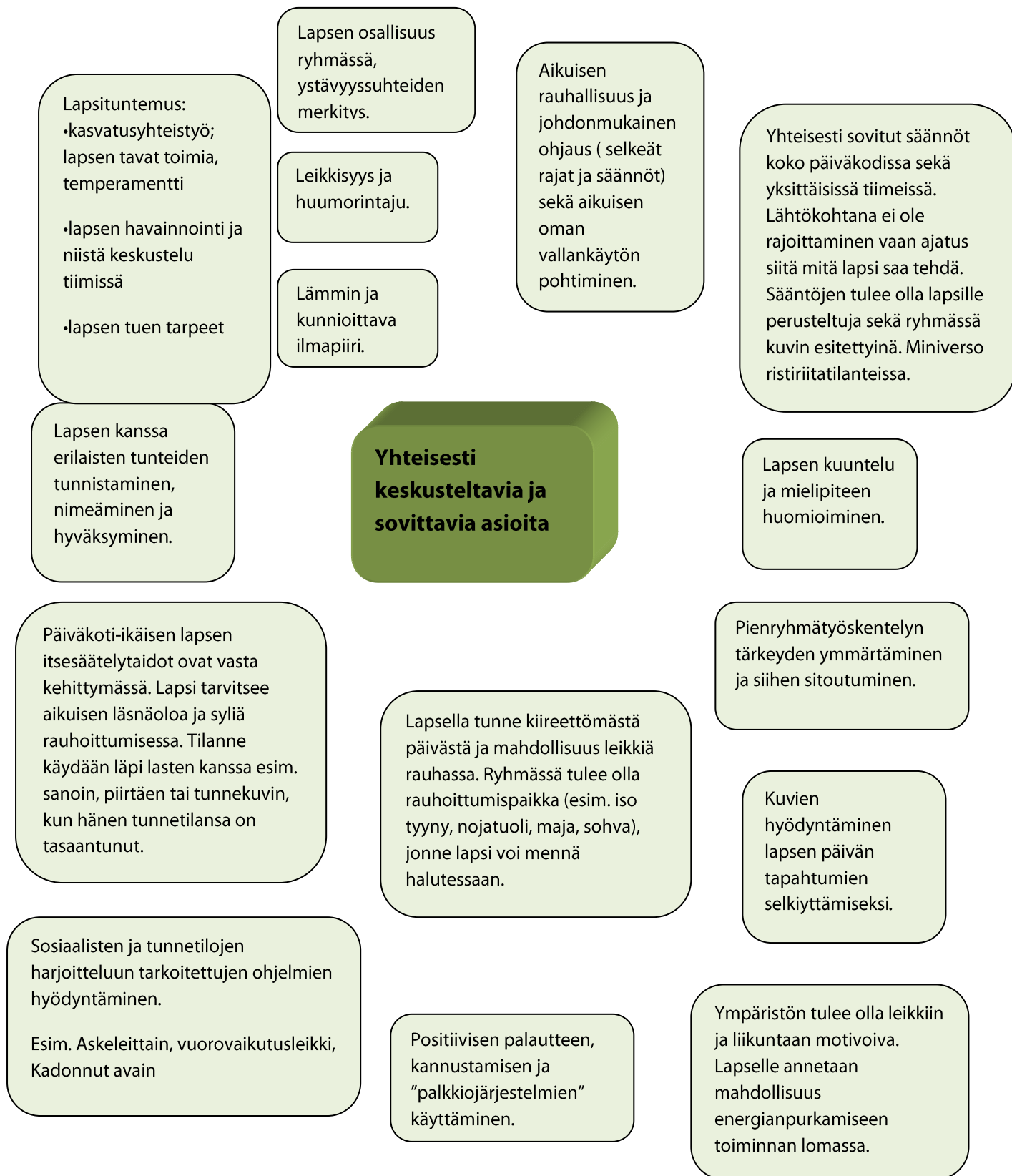
Liite 3

Tässä asiakirjassa käydään läpi niitä toimenpiteitä, joilla puututaan lapsen ei-toivottuun käyttäytymiseen. Lapsen käyttäytymistä pitää rajoittaa silloin, kun se vahingoittaa lasta itseään, toista lasta tai ympäristöä. Tällaisessa tilanteessa käytänteitä voivat olla esim. tilanteesta poistaminen, liikennevalojen ja "voimapenkin" käyttäminen sekä lapsen kiinnipitäminen.

Ryhmässä sovitaan tarkkaan millaisia menetelmiä käytetään kaikkien ryhmän lasten kanssa tai yksittäisen lapsen kohdalla. Huoltajien kanssa sovitaan käytänteistä. Nämä asiat kirjataan myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan/esiopetuksen oppimissuunnitelmaan.

1 TOIMINTAYMPÄRISTÖJEN JÄRJESTÄMINEN

Usein ristiriitatilanteita voidaan välttää järjestämällä toimintaympäristö asianmukaisesti.

2 TOIMINTATAVAT

PYSÄYTTÄMINEN/RAUHOITTAMINEN

Käytetään, kun lapsen tunne alkaa nousta voimakkaaksi tai lapsen käyttäytyminen ei ole enää hyväksyttävää.

Lapsi pysäytetään. Joskus lapsi tarvitsee rauhoittumispaikan. Se voi olla aina sama lapselle tuttu paikka tai se voi vaihdella tilanteen mukaan.

Lasta ei jätetä yksin vaan aikuinen on aina läsnä

Tämä ei ole koskaan rangaistus eikä hylkääminen, vaan apukeino tunteiden säätelyyn yhdessä aikuisen kanssa.

TILANTEESTA POISTAMINEN

On tärkeää, että lasta ei jätetä yksin.

Lapsen tilanteesta poistamisen syy käydään läpi keskustellen tai esim. piirtämällä.

LIIKENNEVALOT

Jos liikennevaloja käytetään ryhmässä, niistä pitää kertoa ja keskustella lasten kanssa.

Vihreää valoa tulee käyttää paljon. Keltainen valo = pysäytys, mietitään miten toimintaa jatketaan.

Punainen valo merkitsee pysäyttämistä ja keskustelua aikuisen kanssa, ei lapsen yksin jättämistä.

Punaisen valon käyttöä tulee harkita tarkoin ryhmässä.

LAPSEN KIINNIPITÄMINEN

Kiinnipitäminen on äärimmäistä puuttumista silloin, jos lapsi on vaaraksi itselle ja/tai muille.

Kts. erillinen ohjeistus.

3 AGGRESSIIVISESTI/RAJATTOMASTI KÄYTTÄYTYVÄN LAPSEN KIINNIPITÄMINEN

Varhaiskasvatuksessa voi syntyä tilanteita, joissa aggressiivisesti tai muutoin rajattomasti käyttäytyvän lapsen rauhoittamiseksi joudutaan käyttämään lapsen kiinnipitämistä. Lasta pidetään kiinni, jos se on tilanteen kannalta välttämätöntä ja tilanne edellyttää välitöntä puuttumista tai jos lapsen rauhoittaminen muilla keinoilla ei onnistu.

Lapsen kiinnipitämisen tarkoituksena on saada aggressiivisesti tai rajattomasti käyttäytyvä lapsi rauhoittumaan turvallisella tavalla. Voiman käyttö tai lasta alistava menettely ei ole hyväksyttävää. Kiinnipitämisen tulee olla lapsen turvallisuuden tunteen mahdollistavaa, hoidollista ja huollollista, ammatillisesti osaavaa ja lasta ja hänen ihmisarvoaan kunnioittavaa.

Lapsen rauhoittamiseksi käytetään lievintä tavoitteisiin johtavaa keinoa. Keinot suhteutetaan lapsen ikään, kulttuuristaan, psyykkiseen tilaan ja muihin lapsen rauhoittumiseen vaikuttaviin seikkoihin.

Raivoisaa lasta pidetään kiinni sylissä, kunnes raivo laantuu ja hän on riittävän rauhallinen kommunikoidaan ilman kiinni pitämistä. Lasta pidetään kiinni tukevasti ja turvallisesti ja hänelle puhutaan rauhoittavasti. Aikuinen tarkkailee samalla omaa rauhallisuuttaan.

Joillekin lapsille kiinnipito aiheuttaa ahdistusta, tällöin lapsen annetaan rauhasa raivota tunteensa pois turvallisessa ympäristössä aikuisen valvonnan alla.

Kiinnipitämistä on aina pidettävä viimesijaisena keinona rauhoittaa lasta. Kiinnipitämistä ei saa koskaan käyttää rangaistuksena. Aggressiivisen lapsen kiinnipitämisen tarkoituksena on estää lapsen itsensä vahingoittaminen sekä toisten lasten satuttaminen. Sen sijaan itse tunnetilaa ei pidä eikä saa estää. Kiinnipitotilanteessa tulee olla aina mahdollisuuksien mukaan kaksi aikuista. Tilanne käydään aina jälkikäteen läpi niiden kanssa jotka ovat tilanteen nähneet ja/tai olleet tilanteessa mukana.

Varhaiskasvatuksen velvollisuus on suojella lasta. Varhaiskasvatuslaki ei sisällä säädöstä, joka oikeuttaisi lapsen kiinnipitämisen. Lasta tulee kuitenkin estää vahingoittamasta itseään ja/tai muita lapsia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan sovitut ennakoivat menettelytavat, missä tilanteissa lapsen kiinnipitämiseen voidaan turvautua ja huoltajan ja mahdollisuuksien mukaan lapsen oma näkemys asiaan. Lapsen kiinnipittäminen merkitsee koskemattomuuteen puuttumista ja siksi se edellyttää pääsääntöisesti aina huoltajan suostumusta.

3.1 YHTEISTYÖ LAPSEN JA HUOLTAJIEN KANSSA

Huoltajalle selvitetään kiinnipitämisen perusteet ja käytännöt. Kiinnipitotilanteen jälkeen asia käydään läpi lapsen kanssa. Lapsen huoltajalle selvitetään tapahtumien kulku, kiinnipitämisen kesto ja miten lapsi on reagoinut kiinnipitämiseen. Huoltajia kehoitetaan tarvittaessa keskustelemaan kiinnipitämisestä myös lasta hoitavien muiden tahojen kanssa.

3.2 KIRJAAMINEN

Kiinnipitämiseen johtaneet tapahtumat, siihen osallistuneet henkilöt, käytetyt keinot, kiinnipitämisen kesto, lapsen vointi kiinnipitämisen aikana ja sen jälkeen sekä lapsen kokemus tilanteesta kirjataan ”Ilmoitus lapsen kiinni pitämisestä”-lomakkeeseen. Lomake säilytetään lapsen papereissa.

4. KASVATTAJAN ITSETUNTEMUS JA TUNTEIDEN HALLINTA

Kasvattajan itsetuntemuksella on merkittävä rooli lapsen kohtaamisessa. Sensitiivisyys ja tunneälyisyys eivät ole helposti saavutettavia ominaisuuksia, vaan se on suostumista hitaaseen ja usein kipeäänkin kasvuun.

Kasvattajan ihmissuhdehistoria ja käsitys omista kyvyistään toimia työssään vaikuttavat monesti tapaan reagoida erityisesti haastavissa vuorovaikutustilanteissa. Hallinnan menetys tai sen uhka (täydellisyyden harhan menetys – miltä näytän muiden silmissä, en osakaan) ja tunne riittämättömyydestä voivat nostaa kasvattajassa negatiivisia tunteita ja jopa itsehallinnan menetyksen.

Kasvattajana kasvun muistilista

- *näe itsesi arvokkaana*
- *tunnista tyylisi ja vahvuutesi*
- *hyväksy heikkoutesi ja rajallisuutesi*
- *pyri erottamaan omat tunteet ja ajatukset ulkoisista tosiasioista*
- *anna itsellesi lupa erehtyä ja olla väärässä.*

5 SEURAAMUSKÄYTÄNTEET AIKUISEN EPÄAMMATILLISESTA TOIMINNASTA

Kasvattajatiimin tulee yhdessä keskustella lapsen kohtaamisesta arjessa ja tunnistaa sekä tunnustaa omat spontaanit käyttäytymismallit erilaisissa tilanteissa. Tiimin pitää yhdessä sopia asioiden esille ottamisesta ammatillisesti ja rakentavaan sävyyn.

Jos aikuisen epäammatillisuus kärjistyy uhkaavaksi käytökseksi, tulee siihen puuttua esim. ohjaamalla aikuinen tilanteesta pois. Asiasta tulee kertoa myös esimiehelle. Tilanne tulee käydä lapsen kanssa läpi (pyytää anteeksi, kertoa miksi käyttäytyi niin kuin käyttäytyi jne.)

Tilanne käydään läpi myös esimiehen kanssa.

Jos tilanne vaatii, toimitaan Nokian kaupungin normaalin kuulemismenettelyprosessin mukaisesti. Seuraamuksena voi olla suullinen tai kirjallinen huomautus, kirjallinen varoitus tai palvelusuhteen irtisanominen tai purkaminen, ottaen kuitenkin huomioon sen, mitä on työntekijöiden osalta työsopimuslaissa ja viranhaltijoiden osalta laissa kunnallisesta viranhaltijasta säädetty.

Voimankäyttö- tai hyväksikäyttötapaukset käsitellään poliisitutkintana rikoslakiin perustuen. Kuulemiskäytäntö järjestetään myös näiden tapausten selvittämiseksi.

Liite 1

LAPSEN KOHTELUA OHJAAVAT LAIT JA SOPIMUKSET

Lastensuojelulaki

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Varhaiskasvatuslaki

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Yleissopimus lapsen oikeuksista

<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

Liite 2 (säilytetään lapsen papereissa)

Ilmoitus lapsen kiinni pitämisestä (Täytetään ensimmäisen kerran ja kirjataan jatkossa vasuun yhdessä sovitut toimintatavat)

TAPAHTUMAN PERUSTIEDOT:

Tapahtuman aika ja paikka

Lapsen nimi ja ikä

Lapsen hoitopaikka

Vastuullinen työntekijä (t)

Muut paikalla olleet työntekijät

Päiväkodin johtaja

Miten huoltajalle ilmoitettu

(mitä aiemmin sovittu)

LAPSEN KIINNI PITÄMINEN

Lyhyt kuvaus (mm. peruste, kesto, miten menetelty, lapsen vointi, aikuisen osuus):

Miten lapsen kanssa käsitelty asiaa

Huoltajien mielipiteet ja jatkotyöskentely

LAPSEN KEHITYSKAUDET JA AGGRESSION PORTAAT

Aggressio ei ole väkivaltaa. Se on voima, pelkkä tunne, joka ei ole vielä teko. Aggression tunne syntyy kun ihminen haluaa tilanteeseen muutosta, jotta tilanne muuttuisi tavalla tai toisella siedettävämmäksi. Aggressioon liittyviä tunteita ovat esimerkiksi pelko, suru, jumitus, pettymys, viha, raivo, ahdistus ja häpeä. Lapsi ei osaa vielä aikuisen tavoin hillitä itseään. Uhmaikäisen taistelut edistävät rakentavasti kohdattuina lapsen tervettä muutosta ja itsenäistymistä.

Lapsi ei voi osata tunteiden hallintaa vielä pienenä, mutta hän voi kyllä alkaa opetella sitä. Pieni lapsi ei tajua oikeaa ja väärää eikä osaa neuvotellen selvittää riitojaan. Empatiakyky ei ole vielä myöskään kehittynyt. Iän karttuessa lapsi oppii nimeämään tunteita ja hän kehittää neuvottelutaitojaan. Lapsi opiskelee rajoja ja sääntöjä ja alkaa erottaa sallitun kielletystä. Moraali, omatunto ja oikeudenmukaisuuden taju kehittyvät hitaasti, samoin empatia. Vasta kouluikäinen lapsi alkaa hyväksyä sen, että oikea ja väärä ja moraali ovat olemassa silloinkin kun kukaan ei valvo.

Aggression portaat

n. 0-1 -vuotias OLE MINUN!

Kuka välittää minusta? Kenet saan paikalle? Olenko tärkeä? Kannattiko tänne olenkaan syntyä? Selviydynkö hengissä?

Ensimmäisen elinvuoden aikana lapsi opettelee läheisyyttä. Vauva on avuton tunteiden ja tuntemustensa kanssa. Vauvan temperamentti vaikuttaa siihen, miltä erilaiset asiat hänestä tuntuvat ja siihen kuinka hän näitä tunteita näyttää. Tunteiden voimakkuuden säätelyvastuu on aikuisella. Vauvaa ei voi itsenäistää! Lapsen tarpeisiin tulee vastata kohtuullisen oikein ja nopeasti.

n. 1-2 -vuotias TUTKIMUSMATKAILIJA

Tutustun maailmaan, sen joka kolkkaan! Kaikki uusi on ihanaa, uskallan mitä vaan! Kerro mikä on turvallista! Tule perässä, ole paikalla, turvaa minua, jaks!

Itsetunnon vahvistamista auttaa turvallinen maailmankuva. Tuttu ja mukava paikka, vaikka vastoinkäymisiä tuleekin. Tässä ikävaiheessa tärkeä oppi on, ettei lapseen kohdisteta väkivaltaa missään tilanteessa. Kiukunpuuskat täytyy saada purkaa ja suuttua saa, mutta samalla opetetaan että lyöminen, potkiminen, pureminen ja raapiminen ovat kiellettyjä. Oma tunteiden säätelykyky ei juurikaan ole, siihen tarvitaan edelleen aikuisen apua.

n. 2-3 -vuotias TAHDON TAHTOA!

Minulla on merkitystä, saanko olla minä itse? Tahdon, koska osaan tahtoa. Tahdon päättää jostakin! En itsekään tiedä mitä tahdon! Tärkeää on, että kuulet ja hyväksyt sen, että tahdon! En hallitse hurjaa tunnetta! Hallitsetko sinä tunteesi? Oletko turvallinen silloinkin, kun minä en ole? Saatko sinä käyttää väkivaltaa, entä minä?

Voimakas tahdon vaihe on herännyt ja lapsi alkaa haastaa ja vastustaa. Hän haluaa vaikuttaa. Ihminen käyttäytyy väkivaltaisimmin parin kolmen vuoden iässä, jolloin aggressio synnyttää reaktioita joten lapsi tarvitsee aggressiokasvatusta. Lapsi elää uhmaansa oman temperamenttinsa mukaisesti. Tunnetta ei pidä yrittää kieltää, se saa olla eikä sitä tarvitse pelätä, mutta lapsi tarvitsee rauhoittumiseensa tukea. Tärkeä oppi on se, ettei lapsi saa käyttää väkivaltaa tunteidensa varjolla eikä aikuinenkaan käytä.

n. 3-4 -vuotias VASTAA MINULLE!

Haen valtaa kysyen ja kyseenalaistaen. Auttaako puhuminen ahdistukseen siitä, että olen pieni? Perustele miksi, mitä, missä, selitä minulle kaikki! Ovathan sanani tärkeitä, jaksathan minua? Mielikuvituskaveri auttaa minua, se on totta!

Tämän ikäinen osaa käyttää jo monimutkaisempia keinoja tahtonsa ja tunteidensa ilmaisuun. Tällä portaalla oleva pystyy jo hiukan säätelemään tunteitaan. Kohtaa, kuuntele, arvosta ja keskustele! Lapsi ei ole koskaan huono, ainoastaan hänen tekonsa voi olla väärä ja kielletty.

n. 4-5 -vuotias SUPER STAR!

Katso minua! Katso mitä osaan! Haluan olla ihana ja hyvä! Haluan olla katseittenne keskipiste! Saanko huomiota hyvällä vai pahalla? Iso maailma pelottaa, älkää jättäkö yksin! Sanokaa, että osaan ja pystyn! Olen supermies, dinosaur, prinsessa!

Lapsi keskittyy minäkuvansa rakentamiseen. Anna lapselle kehuja, rohkaisua, läsnäoloa, kannustusta ja ihailua myös silloin, kun hän ei odota tai pyydä sitä. Tässä vaiheessa tankataan itsetuntoa ja valetaan minäkuvan peruskiviä.

n. 5-6 -vuotias OLE KAVERINI!

Haluan toisen lapsen lähelleni. Miten houkutan luokseni ystävän, miten pidän hänet luonani? Saako kavereita kiusata, alistaa, pakottaa? Saako lyödä? Onko oltava oikeudenmukainen? Miten hylkään ja miten kestan kun minut hylätään?

Lapsi hakee ystävyssuhdetta ikätoverin kanssa. Tällä portaalla opetellaan sosiaalisia taitoja ja ystävyyttä. Käsirysyt ja tappelut ovat tällä portaalla tavallisia; samoin loukkaantumiset ystävän toiminnasta. Sopiminen sujuu kuitenkin muutta mutkitta ja kohta jo haetaan kaveria uudelleen leikkiin mukaan. Lapselle opetetaan toisten huomioon ottamista, kerrotaan luottamuksesta, turvallisuudesta ja positiivisten sanojen ja tekojen tärkeydestä. Lapsille kannattaa opettaa riitely-, sopimis- ja ryhmäytötaitoja.

n. 6-7 -vuotias SALAINEN – JULKINEN

Onko kaikki kerrottava muille? Voinko pitää salaisuuden? Onko oltava rehellinen? Ovatko ajatukset tai salaa tehdyt teot salaisia? Voiko omaatuntoa vaientaa? Haluan olla yksin ja ajatella omia juttujani. Saako minulla olla yksityisyyttä? Ethän hylkää vaikka en jaa kaikkea kanssasi?

Lapsen omatunto alkaa vahvistua ja hän alkaa kiinnostua siitä mikä on oikein ja väärin. Syyllisyyden ja häpeän kokemukset voimistuvat. Lapsi kokee valtavaa häpeää, jos häntä moititaan silloin, kun hän on tarkoittanut hyvää. Lapselle tulee pyrkiä osoittamaan että

rehellisyys kannattaa! Seuraamusten pitää olla kohtuullisia, niistä voidaan myös neuvotella. Lapselle opetetaan tärkeitä yhteisön sääntöjä ja rohkeutta vastata omista teoistaan.

Oheiskirjallisuutta:

Cacciatore, R. (Hurme, V. toim.) 2010. Kiukkukirja. Aggressiokasvattajan käsikirja – vauvasta kouluikään. Väestöliitto. Loimaa: Newprint Oy

Gyekye, M., Nikkilä, P., Nikander, K. 2013. Arviointiympyrä: oppimisen mahdollisuudet näkyviin. Vantaa. Pedatieto.

Pulli, E. 2013. Lupa liikkua. Liikuntaleikkejä ja –tuokioita varhaiskasvatukseen. Lasten keskus: Saarijärven Offiset.

Repo, L. 2013. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Juva: Bookwell Oy.

työryhmä
pj Saari-Vesa Päivi
Alvinen Heli
Hakkarainen Niina
Laine Sonja
Leander Mari
Nygård Juha
Peurala Johanna

Päivitetty 1/18 -Veot